

Buletin informativ

BUNA GUVERNARE

În 2016, scorul democrației în Republica Moldova a scăzut

Potrivit [Freedom House](#), un ONG cu sediul în SUA, care publică în fiecare an raportul „Nations in Transit”, situația democrației în Republica Moldova s-a înrăutățit în 2016 comparativ cu 2015. Scorul acordat Republicii Moldova este de 4.93, în comparație cu 4.89 în 2015 (scorul 1 înseamnă cel mai democratic, iar 7 – cel mai puțin democratic). Scăderea se datorează, în principal, intimidării judecătorilor care nu activează în concordanță cu agenda politică, lipsei de reforme pentru asigurarea integrității la numirea judecătorilor și deciziei politizate a Curții Constituționale care a împiedicat o mobilizare populară în favoarea alegerilor prezidențiale directe.

În același timp, în raportul Freedom House s-a menționat modul netransparent de numire a Guvernului Filip; concentrarea neobișnuită a puterii în mâinile Partidului Democrat (PDM), un partid care s-a clasat pe locul 4 în alegerile parlamentare din 2014; implementarea cu deficiențe a Foii de Parcurs privind agenda de reforme prioritare; tergiversarea investigațiilor „furtului miliardului” și a reformei Băncii Naționale; tergiversarea reformei Centrului Național Anticorupție (CNA) și neadoptarea unui nou Cod al audiovizualului, precum și faptul că Guvernul nu a semnat un nou contract de furnizare a energiei electrice în condiții mai favorabile. Raportul a concluzionat că anul 2017 va fi decisiv pentru Moldova și că guvernul trebuie să implementeze reforme importante în anumite domenii, cum ar fi reforma justiției, lupta împotriva corupției, domeniul audiovizualului, stabilizarea domeniului bancar. În raport se mai menționează că probabil PDM va încerca să modifice sistemul electoral în unul uninominal sau mixt pentru a obține un avantaj în timpul următoarelor alegeri parlamentare.

Un salt înapoi pentru democrația din Moldova - sistemul electoral schimbat contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția

La 20 iulie 2017 Parlamentul a adoptat în a doua lectură proiectul de lege privind schimbarea sistemului electoral prin introducerea votului mixt ([Legea nr. 154 din 20 iulie 2017](#)). Sistemul electoral a fost schimbat în pofida faptului că partidele din opoziția parlamentară și extraparlamentară, un șir de organizații neguvernamentale de profil și partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova s-au expus, în mod vehement, împotriva acestei inițiative (a se vedea [buletinul informativ al CRJM nr. 13](#)). Mai mult, Comisia de la Veneția a recomandat expres, în [opinia sa din 19 iunie 2017](#), să nu fie adoptat sistemul electoral mixt, exprimând un șir de îngrijorări în acest sens.

Reprezentanții Comisiei Europene (organul executiv al Uniunii Europene), Șefa politicii externe și de securitate europeană, Federica Mogherini, și Comisarul european pentru negocieri de extindere și politica vecinătății, Johannes Hahn, [au criticat introducerea](#)

CUPRINS

BUNA GUVERNARE

În 2016, scorul democrației în Republica Moldova a scăzut.....	1
Un salt înapoi pentru democrația din Moldova - sistemul electoral schimbat contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția	1
Curtea Constituțională: prezența trupelor ruse în regiunea transnistreană este neconstituțională	2

JUSTIȚIE

Curtea Constituțională – ridicarea imunității judecătorului nu poate fi o procedură quasi-automată	3
Reforma constituțională a CSM și a carierei judecătorilor trenată din motive inexplicabile	3
Proiectul regulamentului CSM privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești îngrijorează	4
Victor Micu, al patrulea membru al CSM promovat în cadrul sistemului judecătoresc în timpul mandatului de membru CSM	4
Curtea Constituțională și Curtea Supremă de Justiție preocupate de salariile judecătorilor	5

CAUZE NOTORII

Eduard Grama, fost ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare, investigat pentru corupere pasivă	5
Valeriu Triboi, fost viceministru al Economiei, condamnat pentru abuz de putere, fără a se interzice de a ocupa funcții publice	6
Iurie Chirinciu, fost ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, condamnat pentru abuz de putere și trafic de influență	6
Dorin Chirtoacă, primar al mun. Chișinău, investigat pentru trafic de influență	6
Chiril Lucinschi arestat în ajunul transmiterii controlului asupra televiziunii sale unei asociații de jurnaliști	7
Ilan Shor condamnat la 7 ani și 6 luni pentru prejudiciere în dosarul „miliardului furat”, însă fără interdicții de a ocupa funcții în sistemul bancar	8

DREPTURILE OMULUI

Deciziile de inadmisibilitate ale judecătorului unic de la CtEDO vor fi motivate	8
Noile modificări legislative – tentativă de stopare a propagandei mediatice?	9
Participarea la proteste împotriva schimbării sistemului electoral limitată de autorități	9
Avocați acuzați penal pentru nedivulgarea informațiilor despre clienți	9
Problemele întâmpinate la aplicarea arestului au fost discutate între profesiiile juridice	10

SOCIETATEA CIVILĂ

Acțiunile de denigrare și sabotare a activității sectorului neguvernamental continuă	10
Pot oare organizațiile societății civile să se implice în activități politice?	11
Participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor – studiu regional	11

PE SCURT

.....	11
-------	----

[sistemului electoral mixt contrar recomandărilor Comisiei de la Veneția](#). Aceștia au menționat că schimbarea sistemului electoral va fi evaluată prin prisma respectării de către Republica Moldova a obligațiilor ce rezultă din Acordul de Asociere și a statutului de membru al Consiliului Europei. Ambasada Statelor Unite ale Americii, de asemenea, [s-a arătat dezamăgită](#) de decizia Parlamentului de a ignora recomandările Comisiei de la Veneția la adoptarea sistemului electoral mixt.

Principala recomandare a Comisiei de la Veneția ignorată de Parlament a fost însăși introducerea sistemului electoral mixt. Comisia de la Veneția a menționat, fără echivoc, că în lumina unui șir de îngrijorări ridicate de introducerea sistemului electoral mixt „și a lipsei consensului cu privire la acest subiect polarizant, o astfel de schimbare fundamentală, deși reprezintă o prerogativă suverană a țării, nu este recomandabilă la acest moment”.

Din opinia Comisiei de la Veneția au rezultat și un șir de alte îngrijorări și recomandări care au fost ignorate de Parlament la adoptarea legii nr. 154. Spre exemplu, Parlamentul nu a abordat îngrijorarea Comisiei de la Veneția cu privire la pericolul coruperii și influențării candidaților aleși în circumscripții uninominale de persoanele de afaceri sau persoane care-și urmăresc propriile interese. Acesta este unul din cele mai mari riscuri care poate afecta alegerea candidaților în circumscripții uninominale. În același timp, Parlamentul nu a soluționat nici problema finanțării netransparente a partidelor politice, o altă chestiune ridicată de Comisia de la Veneția. Astfel, procesul electoral riscă să fie, în continuare, grav afectat de corupție.

O altă problemă esențială identificată de Comisia de la Veneția a fost acordarea responsabilității Comisiei Electorale Centrale (CEC) de a stabili circumscripțiile uninominale în baza unor criterii vagi, ceea ce conduce spre riscul influenței politice asupra acestei funcții importante. Parlamentul a „soluționat” această îngrijorare, acordând competența de a crea circumscripțiile electorale unei comisii a cărei componență este stabilită prin hotărâre de Guvern ([art. 74 alin. \(2\) din Codul electoral](#)), astfel procesul de creare a circumscripțiilor electorale uninominale fiind politizat și mai mult. În plus, există riscul sporit ca prin această modificare să fie favorizat anume partidul/partidele de la guvernare.

Comisia de la Veneția a recomandat, fără echivoc, ca sistemul electoral mixt să nu fie introdus în Republica Moldova

Vorbind despre riscuri, prin Legea nr. 154 a fost introdusă cerința ca orice candidat, la înregistrare în cursa electorală, să prezinte un „certificat de integritate” eliberat de Autoritatea Națională de Integritate ([art. 44 alin. \(1\) lit. e¹ din Codul electoral](#)). În condițiile în care multe instituții de drept din Republica Moldova suferă de lipsă de independență, acest mecanism de verificare ar putea deveni un alt mijloc de „filtrare” a candidaților incozi și o altă lovitură în principiul pluralismului politic.

În contextul pluralismului politic, Comisia de la Veneția a menționat atât în [opinia sa din 2014](#), cât și în [opinia din 2017](#) că pragul minim de 6% necesar pentru accesarea unui partid în Parlament este prea mare. Potrivit Comisiei de la Veneția, într-un sistem mixt care avantajează partidele mari, este cu atât mai importantă reducerea pragului de accesare. Cu toate acestea, la adoptarea legii nr. 154 Parlamentul a menținut pragul de 6%.

Legea nr. 154 prevede facilități financiare pentru partidele politice care vor respecta cota de cel puțin 40% de candidate femei înaintate în circumscripții uninominale și reduce de două ori numărul de semnături necesare pentru înregistrarea candidatei femeie, față de cel indicat pentru înregistrarea candidaților bărbați. Cu toate acestea, niciuna din prevederi nu crește real șansele unei femei să fie aleasă în circumscripții uninominale. Atât Comisia de la Veneția cât și [organizațiile naționale specializate în egalitate de gen](#), au menționat că sistemul electoral uninominal/mixt dezavantajează femeile, pe când sistemul proporțional asigură o pondere mai mare a femeilor în Parlament. Astfel, prevederile introduse în Legea nr. 154 nu sunt suficiente pentru a înlătura dezavantajul femeilor în cadrul sistemului mixt.

Reieșind din cele menționate, adoptarea Legii nr. 154 privind introducerea sistemului electoral mixt este unul din cele mai mari regresive în democrația Republicii Moldova din ultimii ani. Pe lângă faptul că aceasta va spori corupția atât la nivel local, cât și la nivelul candidaților și partidelor politice, va favoriza partidele mari (cu mulți bani sau cu resurse administrative) și va dezavantaja femeile, acesta va dezavantaja și minoritățile naționale care nu sunt amplasate compact din punct de vedere geografic, și cetățenii Republicii Moldova care locuiesc în afara țării (diaspora), care vor fi subreprezențați în comparație cu populația din țară.

Curtea Constituțională: prezența trupelor ruse în regiunea transnistreană este neconstituțională

[La 26 mai 2014, un grup de deputați liberali](#) au solicitat Curții Constituționale (CCM) să interpreteze art. 11 din Constituție (principiul neutralității permanente) prin prisma următoarelor aspecte: (1) dacă faptul că la data adoptării și intrării în vigoare a Constituției, pe teritoriul Republicii Moldova erau dislocate trupe militare ale altui stat, ar duce la nulitatea prevederilor

articolului dat, (2) dacă este admisă derogarea de la art. 11 din Constituție, în cazul în care perpetuarea neutralității ar putea duce la dezmembrarea sau chiar dispariția statului, și (3) dacă dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a trupelor militare ale unor grupuri de state sau sub mandat internațional contravine prevederilor art. 11 din Constituție.

[CCM a menționat că neutralitatea ține de politica externă și de securitatea statului](#), fiind strâns legată de contextul istoric, ocupația militară a zonei de est fiind un factor determinant în proclamarea neutralității în Constituție. În primul rând, neutralitatea permanentă înseamnă că Republica Moldova se angajează să rămână neutră în orice conflict din prezent și viitor, indiferent de identitatea beligeranților și de locul și momentul declanșării acestuia. Statutul de neutralitate nu este opozabil statului agresor, deoarece statul nu se poate abține când este agresat. Statul neutru are dreptul la legitima apărare (individuală și colectivă) împotriva unui atac armat îndreptat contra suveranității și integrității teritoriale a statului.

Reieșind din circumstanțele enunțate, CCM, prin [Hotărârea nr.14 din 02.05.2017](#), a constatat că ocupația militară a unei părți a teritoriului Republicii Moldova în momentul declarării neutralității, precum și lipsa recunoașterii și a garanțiilor internaționale a statutului de neutralitate, nu afectează validitatea prevederii constituționale respective. CCM a enunțat

că în cazul unei amenințări în adresa unor asemenea valori fundamentale constituționale, precum independența națională, integritatea teritorială sau securitatea statului, autoritățile Republicii Moldova sunt obligate să ia toate măsurile necesare, inclusiv de ordin militar, care i-ar permite să se apere eficient împotriva amenințării. Dislocarea pe teritoriul Republicii Moldova a oricăror trupe sau a baze militare, conduse și controlate de către state străine, este neconstituțională (or, Federația Rusă nu și-a retras trupele sale de ocupație din estul țării, ci, dimpotrivă, și-a consolidat prezența militară în partea transnistreană a Republicii Moldova), constituie o încălcare atât a prevederilor constituționale referitoare la independența, suveranitatea, integritatea teritorială și neutralitatea permanentă a Republicii Moldova, cât și a dreptului internațional. În concluzie, CCM a enunțat că și participarea Republicii Moldova la sisteme colective de securitate, asemenea celui al Națiunilor Unite, la operațiuni de menținere a păcii, operațiuni umanitare, etc., care ar impune sancțiuni colective împotriva agresorilor și infractorilor de drept internațional, nu este în contradicție cu statutul de neutralitate.

JUSTIȚIE

Curtea Constituțională – ridicarea imunității judecătorului nu poate fi o procedură quasi-automată

De regulă, judecătorii din Republica Moldova pot fi urmăriți penal, arestați sau percheziționați doar la solicitarea Procurorului General și doar după încuviințarea Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Art. 23 alin. 2 al [Legii cu privire la CSM](#) prevede că solicitarea Procurorului General este examinată fără a da apreciere calității și veridicității materialelor prezentate. Această limitare a fost contestată la Curtea Constituțională, care, la 27 iunie 2017, a declarat-o neconstituțională.

[Curtea Constituțională a notat](#) că independența judecătorilor este o garanție împotriva presiunilor exterioare, fiind justificată de necesitatea de a permite judecătorilor să-și îndeplinească rolul lor de gardieni ai drepturilor omului. Conform art. 23 alin. 2 al Legii respective, CSM este constrâns să purceadă la o încuviințare *quasi-automată* a pornirii urmăririi penale sau a efectuării

acțiunilor de urmărire penală în privința judecătorilor. Având în vedere rolul CSM de garant al independenței justiției, acestuia îi revine obligația de a examina materialele prezentate în acest sens și de a nu admite eventuale cereri abuzive ale organelor de urmărire penală în privința judecătorilor. CSM are sarcina de a aprecia materialele prezentate de către organul de urmărire penală. Acesta trebuie să motiveze hotărârea sa, fără a se limita la formulări generale și abstracte. Totuși, CSM ar trebui să își limiteze verificarea la prezența abuzurilor din partea organelor de urmărire penală și nu trebuie să formuleze concluzii cu privire la vinovăția judecătorului.

Curtea Constituțională a mai menționat că hotărârea data nu implică în mod automat revizuirea hotărârilor anterioare ale CSM de ridicare a imunității judecătorilor.

Reforma constituțională a CSM și a carierei judecătorilor trenată din motive inexplicabile

În septembrie 2015, Ministerul Justiției a expediat pentru consultări publice [proiectul de modificare a Constituției](#) (art. 116, 121, 122 și 123), elaborat în contextul implementării [Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016](#) (acțiunea 1.1.6 pct. 6 și acțiunea 1.1.9. pct. 3). Proiectul prevede mai multe modificări, inclusiv anulează termenul inițial de numire a judecătorilor pentru un termen de 5 ani, prevedere curentă

ce afectează negativ independența judecătorilor și care a fost criticată anterior în repetate rânduri. Proiectul mai prevede modificarea componenței CSM prin excluderea Procurorului General și președintelui Curții Supreme de Justiție (CSJ), astfel majoritatea membrilor CSM vor fi judecători. Modificarea componenței CSM ar trebui să consolideze independența CSM, în special prin diminuarea influenței politicului asupra acestuia.

CRJM a prezentat Ministerului Justiției [o opinie juridică](#), prin care susținea proiectul de lege în mare parte, cu excepția unor aspecte, spre exemplu propunerea ministerului de a exclude din Constituție condiția de 10 ani experiență în funcția de judecător până la numirea candidatului la CSJ.

În [februarie 2016](#), Comisia Europeană a emis o declarație în care, printre altele, și-a manifestat îngrijorarea privitor la lipsa independenței justiției și a instituțiilor de drept. Drept răspuns, în martie 2016, Guvernul a adoptat [Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare](#). La pct. 5.5. aceasta prevedea că în martie 2016 Guvernul va adopta proiectul de modificare a Constituției în partea ce ține de termenul inițial de numire a judecătorilor și selectarea judecătorilor la CSJ, precum și precizarea rolului CSM în procesul de autoadministrare a sistemului judecătoresc, a componenței și competențelor acestuia. În aprilie 2016, [Guvernul](#) și [Curtea Constituțională](#) au avizat proiectul de lege de modificare a Constituției, iar la [13 aprilie 2017](#) proiectul a fost adoptat în

prima lectură. În mai 2017, Guvernul a retras din Parlament acest proiect de lege.

În iunie 2017, Ministerul Justiției a prezentat pentru consultări publice un [proiect de lege de modificare a Constituției](#) practic identic celui din 2015, iar [nota informativă](#) nu explică motivul reînținerii procedurii de consultare publică a aceluiași text deja aprobat în prima lectură în aprilie 2017 de către Parlament. CRJM a prezentat din nou [o opinie juridică](#) la proiectul de lege.

În lipsa unor explicații întemeiate din partea autorităților, putem concluziona că nu a existat suficientă voință politică pentru a promova modificările Constituției cu privire la judiciar până acum. Nepromovarea acestor modificări poate fi explicată și prin dorința de a menține status-quo-ul CSM, având în vedere faptul că mandatul judecătorilor și profesorilor de drept membri ai CSM expiră în toamna 2017. În lipsa modificărilor constituționale, componența CSM va rămâne aceeași, inclusiv modalitatea de alegere a membrilor CSM.

Proiectul regulamentului CSM privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești îngrijorează

La sfârșitul lunii iunie 2017, după o pauză de mai multe luni, CSM [a relansat discuțiile](#) pentru modificarea Regulamentului privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul unic al instanțelor de judecată. [Proiectul](#) a fost elaborat de un grup de lucru [instituit în acest scop încă din luna februarie 2017](#). Deși [mai multe Organizații ale Societății Civile](#) (OSC) și-au exprimat în repetate rânduri disponibilitatea de a participa la lucrările grupului de lucru, nici un reprezentant al acestora nu a fost invitat la ședințe. Mai mult, [nicio recomandare](#) a OSC-urilor din cele expediate membrilor CSM și Grupului de lucru nu a fost luată în considerație.

[Proiectul](#) elaborat de grupul de lucru trezește mai multe îngrijorări. Autorii au propus, printre altele, extinderea categoriilor de hotărâri care nu vor mai fi publice. Printre temeiurile care ar determina nepublicarea hotărârii se vor număra și „interesul respectării moralității” sau „circumstanțele speciale pentru a nu aduce atingere

intereselor justiției”. Aceste motive, care sunt foarte vagi, pot lăsa loc pentru o gamă largă de interpretări și eventuale abuzuri, inclusiv pentru nepublicarea hotărârilor judecătorești în cauze de rezonanță. Regulamentul mai prevede și accesul controlat al terților la hotărârile judecătorești în formă integrală, printr-o procedură de înregistrare.

Noile modificări ale regulamentului CSM nu rezolvă în niciun fel problema restricționării căutării hotărârilor după numele părților, funcție exclusă de pe [portalul național al instanțelor de judecată](#) încă din luna ianuarie 2017 (a se vedea detalii în [Buletinul CRJM nr. 13](#)). În acest context, OSC-urile semnatare au expediat din nou CSM-ului, la 25 iulie 2017, o [notă de poziție](#) la subiect, prezentată în cadrul ședinței de consultare publică a proiectului, organizată de CSM la 4 august 2017. Următoarea ședință de consultare a Regulamentului va avea loc în septembrie 2017.

Victor Micu, al patrulea membru al CSM promovat în cadrul sistemului judecătoresc în timpul mandatului de membru CSM

La 6 iunie 2017, cu 9 voturi pro și unul contra, Consiliul Superior al Magistraturii [l-a propus pe dl Victor MICU](#), președintele CSM, pentru promovare la CSJ. La concurs au mai participat alți doi judecători de la Judecătoria Chișinău, și anume Viorica PUICĂ (sediul Botanica) și Mihail DIACONU (sediul Buiucani). În motivarea hotărârii, CSM a indicat că dl Micu a acumulat cel mai mare punctaj acordat de Colegiul de evaluare și Colegiul pentru selecția și cariera judecătorilor, precum și că a fost selectat în rezultatul procedurii de

votare. În martie 2017, dl Micu [a declarat](#) că nu este sigur dacă va depune cerere de promovare într-o instanță superioară. Mandatul de membru al CSM al dlui Micu expiră în ianuarie 2018.

Membrii CSM ar trebui să se abțină de la avansarea în carieră pe durata mandatului

Anterior, și alți judecători, membri ai CSM, au fost propuși de CSM pentru promovare într-o instanță superioară. Aceștia au fost: [Nichifor COROCHII](#) (propus la 21 ianuarie 2014 pentru promovare la Curtea de Apel Chișinău, la circa 4 luni după terminarea mandatului de membru

al CSM) și [Anatolie ȚURCAN](#) (propus la 23 iunie 2015 pentru promovare la CSJ). Alt membru al CSM, [Dorel MUSTEAȚĂ](#), a fost transferat la 29 septembrie 2016 de la Judecătoria Anenii-Noi la Judecătoria Centru în urma reorganizării hărții judiciare.

Dl Micu a fost ales membru al CSM ca reprezentant al instanțelor de fond (judecătoriilor), iar dl Țurcan – ca reprezentant al curților de apel. După promovarea acestora la CSJ, ei nu mai reprezintă nivelul de instanțe care i-au ales în calitate de membri ai CSM. Dl Micu [a declarat](#) că nu există nicio incompatibilitate în acest sens.

Curtea Constituțională și Curtea Supremă de Justiție preocupate de salariile judecătorilor

La 16 decembrie 2016, Parlamentul a adoptat [Legea nr. 281 \(art. XVII\)](#) prin care a completat [Legea nr. 328 din 23 decembrie 2013 privind salarizarea judecătorilor și procurorilor](#) cu articolul 10¹, care prevedea că salariile de funcție ale judecătorilor și procurorilor „se reexaminează anual de la data de 1 aprilie, în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul public național”. La 3 aprilie 2017, Curtea Supremă de Justiție ([CSJ](#)) [a sesizat Curtea Constituțională \(CCM\)](#), menționând că această modificare încalcă principiul independenței justiției. Guvernul a susținut că prevederile contestate urmăresc scopul legitim de asigurare a stabilității economice a țării. La 2 mai 2017, [CCM a adoptat hotărârea sa prin care a constatat neconstituționalitatea normei contestate](#). CCM a menționat, printre altele, că menținerea remunerației este una dintre garanțiile independenței

Considerăm că promovarea pe durata mandatului CSM sau imediat după expirarea acestuia trezește suspiciuni de folosire a statutului de membru în calitate de o trambulină pentru avansarea în carieră și erodează și mai mult încrederea publicului și a judecătorilor în justiție. Pentru evitarea acestor situații, precum și a promovărilor care pot ridica suspiciuni de favorizare din partea colegilor de la CSM, membrii CSM ar trebui să se abțină de la solicitarea de a fi promovați pe durata mandatului și timp de 6 luni după terminarea acestuia, similar regulilor stabilite în [Regulamentul Consiliului Superior al Procurorilor](#) (p. 2.20).

judecătorului, iar normele contestate nu asigură previzibilitatea cuantumului acesteia. Hotărârea din 2 mai 2017 a CCM este a doua hotărâre privind salariul judecătorilor. La 6 noiembrie 2014, la sesizarea CSJ, [CCM a decis că modificarea modului de calcul a salariului judecătorilor](#) (trecerea de la „salariul mediu prognozat pe economie stabilit de Guvern” la „salariului mediu realizat în economie în anul precedent”) este constituțională, cu condiția că aceasta nu se aplică judecătorilor aflați în funcție la data intrării în vigoare a legii. Anterior, CCM s-a expus și asupra pensiilor judecătorilor. În 2011, CCM [a declarat neconstituționale](#) prevederile unei legi prin care se diminuau condițiile speciale de pensionare în privința judecătorilor, menținându-le în privința celorlalte categorii prevăzute de lege. În toate cele 3 cazuri, CCM a fost sesizată de CSJ.

CAUZE NOTORII

Eduard Grama, fost ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare, investigat pentru corupere pasivă

La 15 martie 2017, Eduard GRAMA, ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare a fost reținut de către ofițerii CNA, la 16 martie 2017 a fost pus sub învinuire și la 17 martie, Judecătoria Chișinău a eliberat un mandat de arest la domiciliu pe un termen de 30 de zile. Tot la 17 martie, Eduard Grama a depus o cerere de demisie din funcția de Ministru al Agriculturii și Industriei Alimentare. În aceeași zi, premierul Pavel FILIP a solicitat președintelui Igor DODON revocarea acestuia din funcție. La 20 martie, șeful statului a semnat [un decret în acest sens](#).

Inițial dl Grama [a fost învinuit de corupere pasivă](#), pentru că ar fi încasat sume în proporții deosebit de mari ce depășeau 200.000 de lei, iar ulterior acest dosar a fost comasat cu dosarul pentru

tentativa de înstrăinare a circa 38 de hectare de teren care aparțineau Colegiului de Viticultură și Vinificație din Chișinău. La 29 iunie 2017, [dosarul de învinuire a fost expediat în judecată](#), iar la 3 iulie 2017, fostul ministru a fost eliberat provizoriu sub control judiciar.

Anterior Eduard GRAMA a fost numit, din partea Partidului Liberal Democrat din Moldova, în funcția de viceministru în Guvernul Gaburici și Guvernul Streleț, iar la începutul lui 2016 a fost numit ministru în Guvernul Filip. La începutul lunii martie 2017, aflându-se în deplasări de serviciu, [dl Grama activ promova](#) introducerea „votului uninominal” în campania lansată de Partidul Democrat din Moldova.

Valeriu Triboi, fost viceministru al Economiei, condamnat pentru abuz de putere, fără a i se interzice de a ocupa funcții publice

La 31 martie 2016, procurorii și ofițerii CNA au descins și efectuat percheziții în biroul de [serviciu și la domiciliul fostului viceministru al economiei și membru al Partidului Democrat din Moldova](#), Valeriu TRIBOI. La data de 3 aprilie 2017, demnitarul a fost plasat în arest la domiciliu pe un termen de 30 de zile, fiind cercetat pentru abuz de putere și prejudiciere a bugetului de stat în proporții deosebit de mari, iar la 5 aprilie curent, Guvernul l-a eliberat din funcție în baza cererii de demisie.

Procurorii au stabilit că bănuitul, abuzând de funcția sa, prin intermediul unor terțe persoane, ar fi cumpărat de la SA Moldtelecom, fondator al căruia este Ministerul Economiei, un imobil în valoare de aproape un milion de lei. Ulterior, imobilul a fost transmis în locațiune, pe o perioadă de 10 ani, întreprinderii „Furnizarea Energiei Electrice Nord”. De asemenea, bănuitul ar fi dat indicații unor factori de decizie ai întreprinderii „Furnizarea Energiei Electrice Nord” să repare imobilul dat în locațiune din contul acesteia.

La 18 august 2017, în cadrul ședinței de judecată, Valeriu TRIBOI a recunoscut vina și ulterior a achitat prejudiciul cauzat de peste 2,5 milioane de lei. La 22 august 2017, instanța de judecată l-a condamnat pe dl Triboi pentru abuz de putere, stabilindu-i

**Valeriu TRIBOI
condamnat pentru
abuz de putere
cu o amendă de
37.500 MDL și
fără interdicția
de a ocupa funcții
publice, după ce și-a
recunoscut vina și a
achitat prejudiciul
de 2,5 mln MDL**

o amendă de 750 de unități convenționale (37.500 MDL), fără a-i stabili și pedeapsa complementară de privare a dreptului de a ocupa anumite funcții publice (procurorul solicitaseră și privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pe un termen de opt ani).

Judecătorul Sergiu LAZĂR, judecătoria Chișinău, care a pronunțat sentința, [nu a permis jurnaliștilor să filmeze pronunțarea sentinței](#), deși conform [art. 18 alin. \(4\) al Codului de Procedură Penală](#), în toate cazurile, hotărârile instanței de judecată se pronunță în ședință publică.

Reamintim că, conform [Recomandării nr. 61 a Curtii Supreme de Justiție](#) cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale în cauzele de corupție, instanțele trebuie să asigure aplicarea pedepsei prevăzute expres

de sancțiune, inclusiv cu aplicarea pedepselor complementare care sunt obligatorii. Abuzul de putere (art. 327 Cod Penal) face parte din categoria infracțiunilor de corupție. Nu este clar de ce nu a fost aplicată pedeapsa complementară în cazul dlui Triboi. La 25 august 2017 sentința motivată nu este disponibilă pe pagina web a instanței. Dacă va fi cazul, vom reveni cu detalii după publicarea integrală a hotărârii.

Iurie Chirinciuc, fost ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, condamnat pentru abuz de putere și trafic de influență

La 27 aprilie 2017, Iurie CHIRINCIUC, ministrul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și membrul Partidului Liberal, a fost reținut de CNA, fiind bănuit că, împreună cu câțiva oficiali, [în perioada anilor 2016-2017, au exercitat presiuni asupra firmei](#) care a câștigat un contract de reabilitare a drumului R6 M1 – laloveni, proiect finanțat de Banca Europeană de Investiții, cu scopul de a o constrânge să cedeze o parte din volumul de lucru unor agenți economici afiliați.

La 28 aprilie, Procuratura Anticorupție [a făcut publice câteva înregistrări video](#) care relatează despre implicarea dlui Chirinciuc în scheme de contractare a unor subantreprenori pentru efectuarea lucrărilor de reparație a drumurilor și despre unele „comisioane” neoficiale ce urmează a fi achitate în beneficiul acestuia. Nu este clar motivul pentru care au fost făcute publice aceste înregistrări.

La 30 mai 2016, Iurie CHIRINCIUC [a fost revocat din funcția de ministru](#) prin decretul șefului statului. Pe perioada urmăririi penale, Iurie CHIRINCIUC s-a aflat două luni în arest preventiv, iar începând cu 14 iulie a fost eliberat provizoriu sub control judiciar.

La 9 august 2017, prin [hotărârea Judecătoria Chișinău, judecător LAZARI Serghei](#), ex-ministru dl Chirinciuc a fost condamnat pentru abuz de putere și trafic de influență la un an și patru luni de închisoare într-un penitenciar de tip semi-închis, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei cu închisoarea pe termen de un an, cu aplicarea amenzii de 35.000 MDL și cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice timp de cinci ani. Iurie CHIRINCIUC nu s-a prezentat la pronunțarea sentinței, [însă el își recunoscuse anterior vinovăția](#).

Dorin Chirtoacă, primar al mun. Chișinău, investigat pentru trafic de influență

La 25 mai 2017, Dorin CHIRTOACĂ, primarul general al mun. Chișinău și prim-vicepreședintele Partidului Liberal (PL), [a fost reținut de către ofițerii CNA](#), iar la 26 mai a fost plasat în arest

la domiciliu pentru o perioadă de 30 de zile, fiind bănuit de trafic de influență în [dosarul parcărilor cu plată din Chișinău](#). Potrivit CNA, Chirtoacă i-ar fi dat indicații viceprimarului

capitalei, Nistor GROZAVU, care era președinte al Comisiei de selectare a companiilor ce urmau să implementeze proiectul parcarilor în mun. Chișinău, să semneze contractul cu firma EME PARKLEITSYSTEM GmbH fără avizul Consiliului municipal.

La 22 iunie, Dorin CHIRTOACĂ a primit încă 25 de zile de arest la domiciliu, iar la 13 iulie, la solicitarea procurorului Procuraturii Anticorupție, judecătorul Judecătoriei Chișinău [a înlăturat din proces avocații acestuia](#) pentru că ar fi tergiversat efectuarea acțiunilor procesuale și ar fi creat intenționat impedimente la desfășurarea acțiunilor de urmărire penală. În replică, avocatul Gheorghe MALIC a lăsat să se înțeleagă [pe o rețea de socializare](#) că atât el, cât și colega sa din acest dosar – Tatiana Iovu – sunt incomozi pentru că cer respectarea legii, iar procurorilor nu le convine acest fapt. Codul de Procedură Penală nu acordă judecătorului sau procurorului dreptul de a înlătura avocatul ales de la participarea în proces. La [13 iulie 2017, Uniunea Avocaților din Republica Moldova](#), sesizată cu privire la acest incident, a calificat respectiva înlăturare drept abuz și a solicitat Procuraturii Generale să ia toate măsurile pentru a preveni asemenea abuzuri pe viitor.

La 28 iulie 2017, [instanța de judecată a admis integral solicitarea procurorului Procuraturii Anticorupție](#) de a-l suspenda din funcție pe primarul capitalei, Dorin CHIRTOACĂ, până la emiterea unei decizii definitive. Motivarea procurorilor era bazată pe faptul că Dorin CHIRTOACĂ, deținând funcția de primar, ar putea să influențeze mai mulți colegi, care sunt și martori în dosarul

Chiril Lucinschi arestat în ajunul transmiterii controlului asupra televiziunii sale unei asociații de jurnaliști

La 25 mai 2017, ex-deputatul PLDM și proprietarul Canalului TV7, dl Chiril LUCINSCHI, a fost reținut de către procurorii anticorupție. Potrivit [comunicatului de presă al Centrului Național Anticorupție](#) publicat în aceeași zi, dl Lucinschi este acuzat că a comis infracțiunea de spălare de bani prin faptul că, în perioada 2012–2014, a beneficiat, prin două firme ale cărui beneficiar efectiv este, de circa USD 400,000 sustrase de la Banca de Economii, Banca Socială și UniBank. El mai este acuzat că, în perioada în care era deputat, contrar legii, nu a declarat că este proprietar al celor două companii și nici că a beneficiat efectiv de suma menționată mai sus. Acesta riscă închisoare de până la 10 ani. Pe 27 mai 2017, Chiril LUCINSCHI a fost plasat în arest la domiciliu, unde se află și în prezent. La 1 august 2017, [cauza sa a fost transmisă în instanța de judecată](#).

Dl Lucinschi susține că suma în cauză reprezintă o datorie pe care o avea față de el Ilan SHOR, persoana care a sustras banii din sistemul bancar. El nu poate răspunde pentru faptul că dl Shor i-a întors datoria din banii sustrași din sistemul bancar, deoarece nu știa originea acestora, element obligatoriu

parcarilor cu plată în care el este învinuit. În condițiile existente, interimatul va fi exercitat de viceprimarul Nistor GROZAVU, [cercetat și el, de altfel](#), în dosarul parcarilor cu plată. La 8 august 2017, Curtea de Apel Chișinău a menținut decizia primei instanțe cu privire la suspendarea dlui Chirtoacă, însă a admis și recursul depus la cererea avocaților [prin care s-a solicitat Curții Constituționale ridicarea excepției de neconstituționalitate](#) asupra art. 33 din Legea privind administrația publică locală, care reglementează procedura de suspendare a primarului, însă nu prevede expres cine poate sesiza instanța de judecată și cum poate fi contestată o eventuală suspendare din funcție. În prezent, edilul se află în arest la domiciliu.

Spre deosebire de cauza Chirtoacă, [primarul orașului Orhei, Ilan SHOR](#), care a fost condamnat în prima instanță la 7 ani și 6 luni de închisoare pentru cauzare de daune și spălare de bani prin credite neperformante contractate de la Banca de Economii, nu a fost suspendat din funcția de primar nici pe parcursul urmăririi penale, nici după condamnare.

Este important de notat că atât cauza Chirinciuc, cât și cauza Chirtoacă, au fost pornite după ce liderul PL în mod public [a menționat că nu va susține](#) modificarea sistemului electoral propus de Partidul Democrat din Moldova. La 26 mai 2017, Partidul Liberal [a anunțat că părăsește Coaliția de guvernare](#) și trece în opoziție, urmare a reținerii primarului mun. Chișinău și ex-ministrului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, calificându-le drept decizii politice.

pentru a fi acuzat de spălare de bani. Mai mult, infracțiunea de spălare de bani presupune legalizarea banilor obținuți prin alte infracțiuni, cel mai des comercializarea de droguri, arme sau trafic de ființe umane, care în acest caz lipsește. În ceea ce privește nedeclararea proprietății (art. 352¹ Cod penal), a expirat termenul de prescripție de atragere la răspundere penală pentru aceasta.

Reamintim că la 22 februarie 2017, [dl Lucinschi a anunțat că renunță la mandatul de deputat](#) și se retrage din politică. În aceeași zi, [el a anunțat că cedează 75% din acțiunile postului TV7](#) unei asociații de jurnaliști, care va prelua conducerea postului. Transferul acțiunilor urma să aibă loc în iunie 2017, însă așa și nu s-a finalizat. TV7 era unul din puținele canale TV echidistante din Republica Moldova. Peste 70% din spațiul media al țării este controlat de televiziunile afiliate Partidului Democrat și Partidului Socialiștilor. Începând cu 29 iunie 2017, canalul TV7 a fost redenumit în TV8, iar majoritatea emisiunilor sunt produse de jurnaliștii care urmează să preia controlul asupra televiziunii.

Ilan Shor condamnat la 7 ani și 6 luni pentru prejudiciere în dosarul „miliardului furat”, însă fără interdicții de a ocupa funcții în sistemul bancar

La 21 iunie 2017, primarul orașului Orhei și fostul Președinte al Consiliului de administrare al Băncii de Economii (BEM), Ilan SHOR, [a fost condamnat de Judecătoria Chișinău](#) la închisoare pe un termen de șapte ani și jumătate în dosarul „miliardului furat”. Această i-a fost aplicată o pedeapsă de trei ani de închisoare pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 196 alin. (4) din Codul penal (cauzare de daune prin înșelăciune sau abuz de încredere în proporții deosebit de mari) și la șase ani pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 243 alin. (3) lit. b) din Codul penal (spălarea banilor în proporții deosebit de mari). Aplicând cumulul parțial, instanța de judecată i-a aplicat pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de șapte ani și șase luni. În același timp, instanța a schimbat măsura preventivă a dlui Shor din arest la domiciliu în liberare provizorie sub control judiciar, până la momentul în care sentința va deveni definitivă. Acestuia i-a fost stabilită și interdicția să părăsească Republica Moldova.

În cadrul procesului penal, Ilan SHOR [a fost învinuit](#) de delapidarea și spălarea a 5 miliarde de lei de la BEM. Din dispozitivul sentinței nu rezultă cuantumul daunelor cauzate și/sau banilor spălați de acesta stabiliți de instanță. Deși dl Shor a cauzat aceste daune din poziția de Președinte al Consiliului de administrare al BEM, instanța de judecată nu i-a stabilit inculpatului interdicția de a ocupa funcții în sistemul bancar, precum au cerut procurorii.

În comparație, lui Veaceslav PLATON, care, de asemenea, este judecat în dosarul „miliardului furat”, prima instanță i-a aplicat această interdicție. În același timp, instanța de judecată a respins cererea procurorului de a-l condamna pe Ilan SHOR pentru escrocherie (art. 190 alin. (5) din Codul penal), ceea ce ar fi însemnat că acesta ar fi dobândit banii BEM prin înșelăciune sau abuz de putere. Instanța, însă, a admis solicitarea avocaților de a recalifica acțiunile de escrocherie în acțiuni de cauzare de daune (art. 196 alin. (4) din Codul penal). Din dispozitivul sentinței, de asemenea, nu rezultă ce fel de spălare de bani a avut loc, or art. 243 din Codul penal, care prevede componența de spălare de bani, prevede 4 modalități cum poate avea loc spălarea de bani. Instanța de judecată a admis de principiu acțiunea civilă intentată împotriva dlui Shor, însă a decis că asupra cuantumului despăgubirilor urmează să se hotărască în ordinea procedurii civile, deși în cazul lui Veaceslav PLATON, instanța de judecată a dispus în cadrul procesului penal restituirea unei sume de peste 800 mln de lei.

La 25 august 2017, sentința motivată în această cauză încă nu a fost publicată. Aceasta poate fi atacată la Curtea de Apel. Reamintim că dl Shor nu a fost suspendat din funcția de primar pe tot parcursul cauzei și în continuare deține această funcție. Pentru alte detalii cu privire la acest caz a se vedea buletinele informative ale CRJM [nr. 8](#), [nr. 10](#) și [nr. 11](#).

DREPTURILE OMULUI

Deciziile de inadmisibilitate ale judecătorului unic de la CtEDO vor fi motivate

După mai mult de șase ani de la introducerea instituției „judecătorului unic”, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a decis că va informa reclamantul despre motivele deciziilor emise de „judecătorii unici” prin care cererile lor sunt declarate inadmisibile. Până acum, CtEDO informa reclamantul doar despre faptul declarării inadmisibile a cererii, fără o motivare explicită. Lipsa unei motivări explicite a alimentat nedumeririle în rândul avocaților și apărătorilor drepturilor omului, care nu înțelegeau de ce au fost declarate inadmisibile unele cereri. Această schimbare va pune capăt acestor incertitudini și va ajuta reclamantul, avocații și apărătorii drepturilor omului să înțeleagă mai bine soluțiile CtEDO.

Potrivit unui [comunicat al CtEDO](#), începând cu iunie 2017, în locul deciziilor-scrisori, reclamantul vor primi de la „judecătorul unic” decizii în una din limbile oficiale ale CtEDO, semnată de judecătorul respectiv, la care va fi atașată și o scrisoare în limba națională. Această decizie va cuprinde, în cele mai multe cazuri, referințe la temeiuri concrete care au stat la baza inadmisibilității.

Totuși, în unele cauze, CtEDO va declara inadmisibile cererile prin motivări generale, atunci când acestea conțin mai multe pretenții neîntemeiate, eronate sau abuzive.

Practica precedentă de neinformare a reclamantilor despre motivele respingerii cauzei lor de judecătorul unic a fost instituită deoarece CtEDO primea un număr mai mare de cereri decât putea examina, mai mult de 90% dintre care erau vădit inadmisibile. Informarea reclamantilor despre motivele judecătorului unic ar fi îngreunat și mai mult activitatea CtEDO. Începând cu anul 2011, mai mult de 350,000 de cereri au fost declarate inadmisibile de judecătorul unic fără o motivare clară, dintre care mai mult de 8,500 erau cauze îndreptate împotriva Moldovei. La ziua de astăzi, CtEDO practic a epuizat stocul cauzelor vădit inadmisibile, fapt ce a făcut posibilă schimbarea practicii CtEDO. În [opinia CRJM](#), neinformarea reclamantilor despre motivele de respingere a cererilor de către judecătorii unici a avut un efect descurajator asupra avocaților, fapt ce a dus la scăderea numărului adresărilor la CtEDO.

Noile modificări legislative – tentativă de stopare a propagandei mediatică?

La 30 martie 2017, Parlamentul Republicii Moldova a votat în lectură finală [unele modificări și completări la Codul Audiovizualului](#), promovate de Partidul Democrat (PDM). Amendamentele obligă televiziunile să majoreze volumul produsului autohton în orele de maximă audiență de la patru la șase ore. De asemenea, produsul autohton va cuprinde cel puțin opt ore din volumul zilnic de emisie și va fi difuzat exclusiv (în totalitate) în intervalul orelor 06.00–24.00. În același timp, 80% din produsul total va fi transmis în limba română. Prevederile în cauză vor intra în vigoare de la 1 octombrie 2017. Deținătorii mai multor licențe de emisie [vor fi obligați să renunțe la licențe](#), păstrând numai două licențe de același tip (TV sau radio).

Aparent modificările au fost elaborate pentru a limita propaganda rusă, deoarece radiodifuzorii privați nu vor mai putea utiliza

sigla altor posturi de televiziune din afara Republicii Moldova mai mult de 2 ore pe zi. Însă, modificările adoptate înseamnă că unii radiodifuzori mai mici, care nu vor avea posibilitatea să producă emisiuni autohtone în volumul cerut de lege, vor putea fi sancționați, inclusiv cu suspendarea licenței de emisie. În acest sens, [experții de domeniu au solicitat](#) anterior adoptării modificărilor în cauză să se ofere anumite facilități unor radiodifuzori și case de producție locale, pentru ca ele să poată realiza un volum mai mare de emisiuni, propuneri care nu au fost luate în considerație de legislativ.

Nu în ultimul rând, există șansa că prin aceste modificări [se va monopoliza și mai mult piața informațională](#). Amendamentele promovate de PDM au fost criticate atât [de experți media](#), cât și de mai multe [organizații internaționale](#) pentru că [ar încălca libertatea de expresie](#).

Participarea la proteste împotriva schimbării sistemului electoral limitată de autorități

La 5 mai 2017, Parlamentul a adoptat în prima lectură proiectele de lege care prevedeau schimbarea sistemului electoral. În perioada 5–14 mai, reprezentanții societății civile și a partidelor de opoziție au organizat un șir de proteste și flashmob-uri împotriva [modului netransparent și ilegal](#) în care au fost adoptate proiectele de lege de introducere a sistemului electoral mixt și uninominal. La 14 mai 2017, organizațiile neguvernamentale au organizat un protest masiv, care însă fost perturbat de unele acțiuni ale autorităților publice.

[Amnesty International Moldova](#) și un [șir de organizații neguvernamentale](#) au indicat că în ziua protestului (din 14 mai 2017) a fost sistată nejustificat circulația trenurilor pe întreg teritoriul Republicii Moldova, fapt ce a creat impedimente cetățenilor să vină la protest. De asemenea, a fost sporit numărul „filtrelor rutiere” în drum spre municipiul Chișinău unde avea loc protestul. Mai mulți cetățeni care transportau participanți la protest [au raportat](#) că au fost opriți și amendați în mod abuziv de organele de poliție. Amnesty International Moldova, de asemenea, și-a exprimat îngrijorarea cu privire la declarațiile Președintelui Republicii Moldova prin care acesta a criticat

organizațiile neguvernamentale care au participat la protestul din 14 mai. Acesta a afirmat că le-a ordonat consilierilor săi să facă o listă a ONG-urilor, activităților și surselor de finanțare a acestora. Asemenea declarații constituie un atac asupra organizațiilor neguvernamentale independente și critice.

Amnesty International Moldova [a cerut reprezentanților](#) Parlamentului și Guvernului să prezinte o argumentare clară a necesității sistării circulației trenurilor pe data de 14 mai 2017 și a sporirii numărului de polițiști de patrulare, iar Președintelui RM să explice modul de realizare, necesitatea și scopul elaborării listei finanțatorilor și activităților ONG-urilor. Mai multe organizații neguvernamentale [au cerut Prim-ministrului Republicii Moldova](#) să ia atitudine și să investigheze acțiunile și inacțiunile autorităților care au dus la împiedicarea cetățenilor să vină la protest și să întreprindă măsuri, ca astfel de incidente să nu se mai repete pe viitor.

În ultimii ani autoritățile publice au întreprins în repetate rânduri acțiuni de împiedicare a persoanelor să participe la proteste antiguvernamentale. Pentru detalii, a se vedea [buletinul informativ al CRJM nr. 10](#).

Avocați acuzați penal pentru nedivulgarea informațiilor despre clienți

În iunie 2016, procuratura raionului Rîșcani a expediat spre examinare în Judecătoria Drochia cauza penală împotriva avocaților Veaceslav ȚURCAN și Maxim BELINSCHI. [Avocații invocă](#) faptul că dosarul penal a fost intentat în baza art. 352¹ Cod Penal (Falsul în declarații) pe marginea raporturilor lor cu clienții, obligându-i să dea declarații despre comunicarea cu clienții lor. În [octombrie 2016](#), Consiliul Uniunii Avocaților a decis purtarea unei discuții cu Procurorul General interimar în vederea soluționării situației de ingerință a procuraturii în activitatea avocaților, iar în [februarie](#)

[2017](#) a fost solicitat concursul Ministerului Justiției de a elabora un proiect de lege pentru a proteja avocații de orice tip de imixtiune.

În ianuarie 2017, președintele Consiliului Barourilor Europene (CCBE) a expediat [o scrisoare](#) adresată autorităților din Republica Moldova. În scrisoare este indicat că celor doi avocați le este încălcat dreptul la independență și libertatea exercitării profesiei și că orice tentativă de intimidare a avocaților, în exercitarea funcțiilor lor, este în contradicție directă cu principiile de bază

recunoscute în dreptul internațional și european. Având în vedere situația politică din Republica Moldova, CCBE constată

că recente cazuri de încălcare a drepturilor avocaților pot fi percepute ca fiind politice.

Problemele întâmpinate la aplicarea arestului au fost discutate între profesiile juridice

La 30 iunie 2017, după 10 ani de activitate, Misiunea Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremației Legii în Republica Moldova ([NORLAM](#)) și-a încheiat activitatea. Încheierea activității NORLAM a fost precedată de organizarea, la 31 mai 2017, a primei Conferințe anuale a actorilor din domeniul justiției. Această conferința, la care au participat peste 150 de judecători, procurori și avocați, a fost gândită ca un eveniment care să fie organizat anual și la care să se discute problemele comune ale celor trei profesii juridice. Conferința din 2017 s-a referit la arestarea preventivă.

La conferință au luat cuvântul experți NORLAM, judecători, procurori și avocați din Republica Moldova, printre care a fost și președintele CRJM. În prezentarea sa el s-a referit la modificările din 2016 aduse procedurii de examinare a demersurilor de arestare și a analizat statistica oficială cu privire la procedurile de arestare. În pofida faptului că modificările din 2016 au sporit garanțiile acuzatului în procedurile de arestare și a îngreunat procedura de depunere

a demersurilor de arestare, datele statistice oficiale sugerează că, după mai mult de șase luni de la intrarea în vigoare a modificărilor, schimbări substanțiale în practică încă nu au avut loc. Din contra, chiar dacă arestarea preventivă constituie o excepție și CtEDO a condamnat Moldova pentru aplicare ei excesivă pe parcursul a mai mulți ani, procurorii depun tot mai multe demersuri de arestare, iar rata admiterii demersurilor de arestare este în creștere. Astfel, în 2016, procurorii au depus demersuri de arestare a 3,405 persoane – cel mai mare număr de demersuri depus după 2009 și foarte aproape de numărul demersurilor depuse în 2009, atunci când sute de tineri au fost arestați ca urmare a evenimentelor aprilie 2009. În 2016, 84% din demersurile depuse au fost admise de judecătorii de instrucție, ceea ce este cea mai înaltă rată pentru anii 2011–2016 și similară cu rata demersurilor admise în 2009. [Rezoluția adoptată în cadrul evenimentului](#) menționează îngrijorarea față de motivarea insuficientă a demersurilor, rata înaltă a demersurilor admise și examinarea superficială a acestora de către judecători.

SOCIETATEA CIVILĂ

Acțiunile de denigrare și sabotare a activității sectorului neguvernamental continuă

La 19 mai 2017, peste 20 de organizații ale societății civile (OSC-uri), inclusiv CRJM, au lansat o [declarație comună](#) prin care au chemat autoritățile să înceteze imediat atacurile împotriva organizațiilor societății civile care au viziuni distincte sau critice în raport cu acțiunile sau inițiativele guvernării. Declarația vine după ce mai mulți politicieni, inclusiv președintele Parlamentului, Andrian CANDU, dar și platforme media afiliate Partidului Democrat, [au etichetat](#) organizațiile care s-au expus public împotriva inițiativei de modificare a sistemului electoral drept „organizații afiliate politic”.

Organizațiile semnatare ale declarației au subliniat importanța implicării plene a societății civile în dezbaterile publice, mai ales atunci când reformele promovate pot pune în pericol statul de drept și democrația. Semnatarii au chemat autoritățile să se angajeze într-un dialog deschis și incluziv cu toate organizațiile societății civile pe marginea reformelor cu adevărat prioritare pentru țară cum ar fi reducerea sărăciei, combaterea corupției, reforma administrației publice centrale și locale, finanțarea partidelor politice, reforma justiției și educației.

Retorica negativă în ceea ce privește activitatea organizațiilor societății civile poate fi observată în ultima perioadă. În iunie

2016, în contextul [adresării unei cereri de informații](#) de la 30 OSC-uri active în domeniul protecției drepturilor copiilor vizavi de colaborarea Ministerul Muncii, Protecției sociale și Familiei (MMPSF) cu fundația Edelweiss și serviciul public „Telefonul copilului”, Ministerul [a calificat adresarea](#) societății civile drept o „campanie sterilă cu conotații politice”. În mai 2017, președintele Igor DODON [a propus](#) reglementarea limitării finanțării activității ONG-urilor după modelul Ungariei. Anterior, președintele Dodon și-a exprimat cu mai multe ocazii nemulțumirea față de activitatea organizațiilor societății civile și modul în care acestea sunt finanțate. La 29 iunie 2017, Ministerul Sănătății, condus de ministra Ruxandra GLAVAN a decis [excluderea](#) Centrului Pentru Analize și Politici în Sănătate (Centrul PAS) din procesul de implementare și gestionare a surselor Fondului Global de Combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei, după ce anterior Centrul PAS a fost supus numeroaselor presiuni din partea Unității de Coordonare a Programului Național HIV.

Anterior, la 3 martie 2017, un grup de OSC-uri au [emis o declarație comună](#) adresată partenerilor de dezvoltare și publicului larg în care și-au exprimat îngrijorarea cu privire la înrăutățirea mediului de activitate pentru organizațiile societății civile.

Pot oare organizațiile societății civile să se implice în activități politice?

La 24 mai 2017, [Centrul de Resurse Juridice din Moldova \(CRJM\)](#) și [Centrul European pentru Drept Necomercial](#) (ECNL) din Budapesta (Ungaria), au organizat [o discuție pe tema rolului organizațiilor societății civile și implicarea lor în afacerile publice: activitățile politice și politici publice](#). La discuție au luat parte OSC-urile din Moldova, reprezentanți ai autorităților naționale și ai partenerilor de dezvoltare.

În cadrul evenimentului s-a discutat despre rolul pe care îl au OSC-urile într-o democrație funcțională, s-a explicat că „activitate politică a OSC-urilor” nu înseamnă automat afilierea lor la un partid sau candidat politic, ci participarea în activitățile de politici publice și luarea de poziții pe subiecte politice, inclusiv comentarea proiectelor de legi și de documente de politici publice și s-au prezentat practicile altor țări în domeniul dat.

Pirkka TAPIOLA, ambasador, șeful Delegației UE în Republica Moldova, [a menționat, printre altele](#), că implicarea societății civile și împuternicirea acesteia fac parte din principiile fundamentale ale Uniunii Europene; că societatea civilă nu trebuie să fie suprareglementată și limitată în competențele sale și că OSC-urile care oferă comentarii cu privire la proiectele de lege nu pot fi considerate ca fiind afiliate politic. Julie STUFFT, adjunctul șefului

Misiunii Diplomatice, Ambasada SUA în Republica Moldova a notat că orice societate necesită o societate civilă robustă și că este nevoie ca guvernul și societatea civilă să continue dialogul între ei. Veronica CREȚU, președinta Institutului pentru o Guvernare Deschisă, a menționat că este nevoie de co-crearea și co-designul politicilor publice, prevăzut de agenda Parteneriatului Guvernelor Deschise (pt engleză – Open Government Partnership). Eduard SERBENCO, viceministrul Justiției, a notat că Ministerul Justiției este ferm atașat inițiativei de consolidare a societății civile și că reprezentanții acestora sunt deținători de expertiză importantă pentru politicile publice. Dna Ana RURKA, președinta Conferinței Organizațiilor Neguvernamentale Internaționale a Consiliului Europei, a evidențiat importanța tranziției de la democrația electorală la cea participativă, referindu-se la standardele Consiliului Europei privind participarea în procesul politic de luare a deciziilor, precum și la [Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru statele membre cu privire la statutul juridic al organizațiilor neguvernamentale din Europa](#). DI Luben PANOV, consultant de program în cadrul ECNL, a vorbit despre [Reglementarea activităților politice ale organizațiilor neguvernamentale](#), elaborat de Conferința Organizațiilor Neguvernamentale Internaționale a Consiliului Europei și la practica altor state în reglementarea activităților politice ale OSC-urilor.

Participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor – studiu regional

În mai 2017, Consiliul Europei a publicat [cel de-al doilea Studiu privind participarea civică în procesul de luare a deciziilor în țările din cadrul Parteneriatului Estic](#) care se referă la practica de implementare a legislației naționale în țările respective. Acesta conține 24 de studii de caz din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina și include un set

de recomandări pentru fiecare țară. Documentul mai include și o [Strategie regională pentru dezvoltarea participării civice în procesul de luare a deciziilor în țările Parteneriatului Estic](#). [Primul studiu](#) a fost lansat în mai 2016 și a analizat provocările și oportunitățile în domeniul politicilor participative în țările Parteneriatului Estic.

PE SCURT

La 18 aprilie 2017, Guvernul a adoptat [noua componentă](#) a [Consiliului Național de Participare](#) (CNP). Noul CNP format din 26 de reprezentanți ai sectorului asociativ va avea rolul de a consulta Guvernul în procesul de elaborare a documentelor de politici și a proiectelor legislative strategice lansate de către executiv. Activitatea platformei CNP a fost reluată după o pauză de trei ani timp în care a fost nefuncțională. Anterior, CRJM împreună cu alte 21 OSC-uri au punctat [dezavantajele unei platforme instituționalizate](#) de comunicare după modelul CNP, în special, limitarea de facto a procesului participativ pentru organizațiile care nu vor face parte din componența CNP.

La 20 aprilie 2017, Judecătoria Chișinău sediul Buiucani [l-a condamnat](#) pe Veaceslav PLATON la 18 ani închisoare, pentru escrocherie care a dus la „furtul miliardului”. Instanța de judecată a decis restituirea prejudiciului cauzat Băncii de

Economii în sumă de MDL 869,224,839.76, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în sistemul bancar timp de 5 ani. Hotărârea motivată încă nu a fost publicată. Dosarul a fost examinat în ședință închisă. Din ianuarie 2017, completul de judecată [l-a înlăturat](#) pe dl Platon de la ședința de judecată și acesta [nu a avut dreptul la ultimul cuvânt](#). La 22 mai 2017, [procuratura a anunțat](#) despre transmiterea în instanța de judecată a celui de-al doilea dosar împotriva dlui Platon. Acuzația vizează acțiuni petrecute în decembrie 2016, când dl Platon se afla în arest preventiv și care vizau domeniul asigurărilor.

Parlamentul a lansat pagina web [E-petiții](#). Atât persoanele fizice, cât și cele juridice pot completa și expedia Parlamentului petiții în variantă electronică. Pagina web destinată petițiilor electronice a fost creată cu suportul UNDP Moldova.

La 22 mai 2017, a avut loc cea a [doua reuniune](#) a Platformei societății civile UE-Moldova desfășurată în paralel cu ședința [Comitetului Parlamentar de Asociere UE-Republica Moldova](#). Platforma societății civile UE-Moldova este una din instituțiile create în baza art. 442 al [Acordului de Asociere](#) dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. Membrii Platformei au discutat situația cu privire la implementarea Acordului de Asociere și au adoptat o [declarație comună](#). Aceasta se referă, în principal, la o serie de reforme cum ar fi: crearea unui sistem judiciar independent și responsabil; combaterea corupției sistemice transpartinice la toate nivelurile; eliminarea politizării instituțiilor de stat; asigurarea transparenței, responsabilității, rezilienței și a bune guvernări inclusiv în gestionarea finanțelor publice; creșterea competitivității produselor moldovenești, promovarea politicilor active pe piața forței de muncă pentru a asigura locuri de muncă productive și decente pentru toți, precum și aspectele legate de schimbarea sistemului electoral.

La 16 iunie 2017, Republica Moldova devine membru deplin al [Curții Penale Internaționale](#) (CPI). [Acordul pentru Privilegiu și Imunități ale Curții Penale Internaționale](#) (APIC) oferă posibilitatea funcționarilor, procurorilor și angajaților CPI să acționeze și să efectueze investigații pe întreg teritoriul Republicii Moldova în privința persoanelor din Republica Moldova care au comis genocid, crime de război, crime împotriva umanității și crime de agresiune. CPI este o instanță de justiție internațională cu caracter permanent și universal, cu sediul în Olanda, a cărei misiune este de a judeca persoane care au comis genocid, crime de război, crime împotriva umanității și crime de agresiune. Republica Moldova a semnat Statutul de la Roma a CPI în anul 2000 și a fost [ratificat în 2010](#). În 2017 Moldova a aderat și la APIC. Republica Moldova urmează să adapteze legislația națională la prevederile Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale.

La 20 iunie 2017, a avut loc a 8-a rundă al dialogului dintre Republica Moldova și UE privind respectarea drepturilor omului. Dezbaterile au reprezentat o continuare a evoluțiilor ca urmare al ultimului [Dialog din 2016](#) și s-au referit la următoarele domenii: libertatea de exprimare, pluralismul în mass-media și reforma audio-vizualului, legislația electorală, protecția grupurilor vulnerabile, drepturile copiilor, lupta împotriva impunității, tratamentul inuman și protecția drepturilor omului în sistemul de justiție. Conform unui [comunicat de presă](#) al Serviciului European de Acțiune Externă, UE a apreciat crearea Consiliului pentru prevenirea Torturii în calitate de mecanism național de prevenire a torturii precum și semnarea Convenției de la Istanbul cu privire la combaterea violenței împotriva femeii și violenței domestice și a recomandat acordarea resurselor necesare Oficiului avocaturii Poporului și Consiliului pentru Egalitate pentru realizarea mandatului lor. În același context, UE a reiterat speranța că autoritățile moldovenești vor studia [opinia comună](#) a Comisiei de la Veneția și Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE cu referire la legislația electorală și va urma recomandările formulate.

La 23 iunie 2017, CRJM a expediat Parlamentului propuneri de modificare și completare a proiectului noii Strategii de Dezvoltare a Societății Civile din Republica Moldova 2017 – 2020. Recomandările CRJM pot fi consultate [aici](#).

La 2 iunie 2017, Oleg ROTARI a fost ales în funcția de Agent guvernamental al Republicii Moldova. Anterior dl Rotari a avut funcția de [jurist detașat](#) la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, unde a activat din 2012. Funcția de Agent guvernamental a fost vacantă din octombrie 2016, de când fostul Agent guvernamental, Marin GURIN, a fost detașat într-o misiune în Mali (Africa).

Acest buletin este posibil datorită ajutorului generos al poporului american, oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

DESPRE CRJM

Centrul de Resurse Juridice din Moldova este o organizație non-profit neguvernamentală cu sediul în Chișinău, Republica Moldova. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA
Nadejda HRIPTIEVSCHI
Ion GUZUN
Sorina MACRINICI
Pavel GRECU
Ilie CHIRTOACĂ
Olga BURUCENCO
Aurelia CELAC
Natalia ȘEREMET
Mihaela CIBOTARU

DATE DE CONTACT

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
 +37322843601
 +37322843602
 contact@crjm.org
 www.crjm.org
 CRJM.org
 CRJMDolova
 CRJM

